

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту сільського господарства Карпатського регіону Національної академії аграрних наук України,
академік НААН

Олег СТАСІВ

" 12 " березня 2026 р.

Висновок

науково-методичної комісії

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації «Створення та вивчення вихідного матеріалу
для селекції картоплі (*Solanum tuberosum* L.) в умовах Західного
Лісостепу» здобувача ступеня доктора філософії**

Павлова Андрія Івановича

за спеціальністю 201 – Агрономія

(галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство)

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. На сьогоднішній день найбільш актуальним завданням селекційної роботи з культурою картоплі є поєднання у новостворених сортах комплексу основних господарсько-цінних ознак за високих показників стійкості проти захворювань і шкідників. Вирішення цих завдань можливе завдяки цілеспрямованій селекції, що базується на використанні вихідного матеріалу різноманітного за своїм походженням, чіткому знанні природи батьківських пар за їх генетичним походженням, оцінці та добору бажаних генотипів за використання найбільш ефективних методів.

Основними методами селекційної роботи є внутрішньовидова та міжвидова гібридизація з використанням бекросування (насичуючих схрещувань) складних міжвидових гібридів, створених на основі філогенетично віддалених видів та подальшого багаторазового клонового добору гібридів на фоні природно-кліматичних умов Західного Лісостепу України.

Селекційний процес – це тривалі та достатньо затратні дослідження. На сьогодні, існують багаточисленні способи, щодо підвищення результативності за створення нових сортів, але для їх широкого

застосування необхідне створення певних умов. Основу традиційної селекції складають такі чинники, як підбір батьківських пар, гібридизаційна робота та відбір цінних форм за певними ознаками.

Використання в селекції вихідного матеріалу різного походження, адаптованого до певних географічних зон є одним з методів створення нових сортів картоплі. Це дає можливість значного розширення генетичної бази новостворених сортів, поєднання в створеному селекційному матеріалі та в сортах картоплі високих показників цінних господарських ознак. В зв'язку з цим, вивчення та поглиблення наукових досліджень за використання зазначеного вихідного матеріалу та створення на його основі генетично різностороннього селекційного матеріалу з комплексом цінних господарських ознак і високою продуктивністю є актуальним питанням у галузі картоплярства.

Розширення кількісного складу батьківських пар з збагаченою генетичною базою, що добирають для гібридизації є чи не найбільш важливим заходом щодо підвищення результативності селекційної роботи. Вивчення та залучення нових видів генофонду, що створено на основі міжвидової гібридизації є актуальним напрямком процесів селекційної роботи.

Багато новостворених сортів картоплі, що поєднують високу продуктивність з стійкістю проти раку, картопляної нематоди і т. ін., за своєю сутністю складні міжвидові гібриди. Це зокрема сорти - Anosta, Assia, Darvina, Esta, Franzl, Planta, за створення яких, окрім культурного виду *S. tuberosum* залучалось і віддалені види *S. stoloniferum*, *S. andigenum*, *S. spegazinii*, *S. vernei*, *S. demissum*, *S. acaule* та ряд інших.

Проведення аналізу наявного асортименту культурних сортів, їх ширше залучення дає можливість позитивного впливу покращення господарсько-цінних ознак, особливо стійкості проти захворювань за проведення міжвидової гібридизації. Встановлено, що стійкість проти фітофторозу сортів з інтрогресованими ефективними генами контролю цієї ознаки від їх батьків є вищою порівняно з формами, що одержано за внутривидової гібридизації.

Селекція картоплі проходить через три основні етапи:

- одержання насіння від природного самозапилення, як вихідного матеріалу;
- від міжсорткової (схрещування культурних сортів картоплі) гібридизації;
- від міжвидової (залучення віддалених видів) гібридизації.

На третьому етапі вдалось вирішити завдяки інтрогресії, від зародкової плазми, питання підняття параметрів продуктивності сортів, їх біоенергетичний і адаптивний потенціал, поширити культуру картоплі в нові географічні та кліматичні регіони, а також складні проблеми стійкості

проти захворювань - фітофтороз, рак, картопляна (цистоутворююча) нематода, парші, ризоктоніозу.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Інституту та відділу селекції сільськогосподарських культур. Дослідження за темою дисертаційної роботи виконано в 2022-2025 рр. і вони є складовою частиною наукових досліджень відділу селекції сільськогосподарських культур Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН згідно з планом науково-дослідних робіт за завданням 21.00.02.07 Ф «Дослідження екологічної стабільності генетичного потенціалу селекційного матеріалу картоплі з високими показниками господарсько-цінних ознак стосовно Карпатського регіону», що входить в державну ПНД 21 «Картоплярство» «Створення сортів картоплі різного напрямку використання» (№ державної реєстрації 0121U100307).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів полягає в проведенні аналітичного огляду, розробці робочої гіпотези, плануванні та проведенні польових і лабораторних досліджень, аналізі експериментальних даних, формулюванні основних положень, висновків і пропозицій виробництву. Частка особистої участі здобувача в публікаціях із співавторами становить 85–90 %.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Дана робота розв'язує питання щодо проведення аналізу вихідного матеріалу та на його основі, створення нового генетично різноманітного селекційного матеріалу та встановленні в потомства гібридів різного походження характеру проявлення ознак продуктивності, її складових в поєднанні з іншими господарсько-цінними ознаками. Результати, отримані автором і представлені в дисертації є достовірними. Вони базуються на дотриманні методів та методик проведення польового дослідження, підтверджені методами математично-статистичного аналізу, які автор використовував у своїх дослідженнях. Теоретичні і практичні положення викладені в дисертаційній роботі є логічними й послідовними з необхідним експериментальним підґрунтям. Висновки науково обґрунтовані, аргументовані і мають достатнє теоретичне значення. Рекомендації для селекційної практики носять практичний характер.

Основні результати досліджень за матеріалами дисертації опубліковано в чотирнадцяти наукових працях, з них чотирьох статтях та інформаційній базі новоствореного селекційного матеріалу. Апробацію матеріалів дисертації засвідчують вісім тез доповідей та рекомендації.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Вперше в умовах Західного Лісостепу України для розширення спектру та створення генетично різноманітного селекційного матеріалу і нових сортів картоплі, доведена ефективність використання в селекції простих і складних міжсорткових гібридів і високопродуктивних сортів картоплі вітчизняного та зарубіжного походження, а також потомства отриманого від самозапилення культурних сортів.

Доведено можливість і необхідність залучення їх в селекцію на складові продуктивності та комплекс господарсько-цінних ознак. Встановлено особливості і способи підбору батьківських форм для гібридизації на вказані ознаки.

Науково обґрунтовано можливість одержання високопродуктивного фітофторостійкого селекційного матеріалу в поєднанні з високою якістю ознак за вмістом крохмалю, сирого протеїну, білка, амінокислот, вітаміну С, низьким вмістом нітратів і редуруючих цукрів. Встановлено характер передачі цих ознак потомству і проявлення їх успадкування.

Від різних типів схрещувань одержано генетично різноманітний селекційний матеріал та встановлено коефіцієнти кореляції. Доведено можливість поєднання в потомстві високої продуктивності, крохмалистості, стійкості проти фітофторозу з іншими цінними ознаками.

Уперше:

- доведено доцільність визначення продуктивності, селекційної цінності та пластичності сортів картоплі різного походження української та зарубіжної селекції за їх залучення до гібридизації на початкових етапах;
- встановлено параметри продуктивності гібридного потомства отриманого від самозапилення культурних сортів;
- встановлені особливості спадковості та визначено кореляційні зв'язки між різними господарсько-біологічними ознаками і на цій основі розроблені методи добору селекційного матеріалу;
- обґрунтовано рівень реалізації потенціалу продуктивності нового вихідного матеріалу картоплі та доцільність аналізу джерел цінних ознак.

Удосконалено підходи щодо визначення стабільності структурних елементів продуктивності та господарсько-цінних ознак новоствореного вихідного матеріалу.

Набули подальшого розвитку питання використання нового вихідного матеріалу з високим показником селекційної цінності стосовно умов Західного Лісостепу України.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. **Павлов А. І.** Продуктивність першого бульбового покоління гібридних популяцій картоплі. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2024. Вип. 75 (1). С. 91–99.

DOI: [https://doi.org/10.32636/01308521.2024-\(75\)-1-8](https://doi.org/10.32636/01308521.2024-(75)-1-8)

2. **Павлов А. І.,** Ільчук Р. В., Вавринович О. В. Стійкість гібридів картоплі проти хвороб у поєднанні з господарсько цінними показниками. *Агронаука і практика*. 2024. Вип. 3. Ч. 2. С. 24–30.

DOI: [https://doi.org/10.32636/agroscience.2024-\(3\)-2-4](https://doi.org/10.32636/agroscience.2024-(3)-2-4)

3. **A. I. Pavlov, O. V. Vavrynovych, R. V. Ilchuk.** Analysis of initial breeding material based on key economically valuable traits. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2024. Вип. 76 (2). С. 7–14.

DOI: [https://doi.org/10.32636/01308521.2024-\(76\)-2-1](https://doi.org/10.32636/01308521.2024-(76)-2-1)

4. **А. І. Павлов, Р. В. Ільчук.** Оцінка потомства гібридів картоплі (*Solanum tuberosum L.*) за вмістом сирого протеїну та білка. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2025. Вип. 78 (2). С. 40–52.

DOI: [https://doi.org/10.32636/01308521.2025-\(78\)-2-4](https://doi.org/10.32636/01308521.2025-(78)-2-4)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. **Павлов А. І.,** Ільчук Р. В., Бойко Б. В. Аналіз першого бульбового покоління, отриманого від самозапилення сортів картоплі. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Аграрна освіта і наука: досягнення та перспективи розвитку», присвяченої видатним вченим Васильківському С. П. і Молоцькому М. Я. – засновникам наукової школи з селекції та насінництва пшениці і картоплі (м. Біла Церква, 30 березня 2023 р.). Біла Церква: БНАУ, 2023. С. 16-19.

6. **Павлов А. І.,** Ільчук Р. В., Бойко Б. В. Реакція схожості насіння гібридів картоплі на стимулятори росту. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Гончарівські читання", присвяченої 94-річчю з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора Гончарова Миколи Дем'яновича (м. Суми, 25 травня 2023 р.). Суми, 2023. С. 44-46.

7. **Павлов А.,** Ільчук Р., Дидів О. Продуктивність першого бульбового покоління, отриманого від простого міжсортного схрещування. Матеріали XXIV міжнародного науково-практичного форуму «Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій» (м. Дубляни, 4–6 жовтня 2023 р.). Львів: ЛНУП, 2023. С. 277-279.

8. **Павлов А.,** Лісова Ю., Ільчук Р. Результативність гібридизації за проведення простих та складних міжсортних схрещувань. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні технології вирощування екологічно безпечної плодоовочевої продукції», присвяченої 90-річчю від дня народження видатної селекціонерки часнику, кандидата с.-г. наук, доцента Ліщак Лідії Петрівни (м. Дубляни, 28-29 березня 2024 р.). Львів: ЛНУП, 2024. С. 51-54.

9. **Павлов А. І.** Аналіз складових продуктивності потомства від простих міжсортних схрещувань. Матеріали XIII всеукраїнської науково-

практичної конференції молодих вчених *«Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: стратегії стійкості сільськогосподарського сектору під час війни та у післявоєнний період»* (с. Оброшине, 19 листопада 2024 р.). Львів-Оброшине, 2024. С. 94-95.

10. **Павлов А. І.** Результативність гібридизації за проведення різних типів схрещувань. Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції *«Природокористування в умовах сучасних екологічних викликів»* (м. Кам'янець-Подільський, 20 березня 2025 р.). Кам'янець-Подільський: ЗВО «Подільський державний університет», 2025. С. 59-62.

11. **Павлов А. І.** Аналіз сортів картоплі за основними господарськими показниками. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції *«Інноваційні технології у рослинництві»*, присвяченій 115-ій річниці з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора, член-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки України Кияка Григорія Степановича (м. Дубляни 30 квітня 2025 р.). Львів-Дубляни: Львівський НУВМБ ім. С. З. Гжицького. Північний кампус, 2025. С. 200-202.

12. Р. В. Ільчук, **А. І. Павлов.** Прояв стійкості до раку селекційного матеріалу. Матеріали XIV всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених *«Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: науково-технологічні засади сталого розвитку сільського господарства»* (с. Оброшине, 27 листопада 2025 р.). Львів-Оброшине, 2025. С. 23-25.

Методичні рекомендації та наукові праці, які додатково відображають результати дисертації:

13. Вирощування екологічно-безпечної продукції картоплярства (науково-практичні рекомендації) / Р. Ільчук, Ю. Ільчук, В. Яремко, Н. Андрейчук, Б. Бойко, М. Сабат, **А. Павлов**, В. Король. Оброшине, 2023. 18 с.

14. Інформаційна база даних новоствореного селекційного матеріалу різного походження / Р. Ільчук, **А. Павлов**, Ю. Ільчук, Н. Пилипів, Н. Андрейчук, Б. Бойко, М. Сабат. Оброшине, 2025. 36 с.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо. Основні положення дисертаційної роботи заслухано та обговорено на засіданнях методичних комісій і вчених рад Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (с. Оброшине, 2023 – 2025 рр.) та Координаційно-методичних радах головної галузевої установи з ПНД «Картоплярство» Інституту картоплярства НААН (с. м. т. Немішеєве, 2023 – 2025 рр.); оприлюднено та апробовано на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Аграрна освіта і наука: досягнення та перспективи розвитку» присвяченій видатним вченим Васильківському С. П. і Молоцькому М. Я. – засновникам наукової школи з селекції та насінництва пшениці і картоплі (м. Біла Церква, 2023 р.); XXIV Міжнародному науково-практичному форумі «Теорія і

практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій. Системи виробництва продукції рослинництва на основі екологостабілізуючих заходів» (Львів – Дубляни, 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції "Гончарівські читання" присвяченій 94-річчю з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора Гончарова Миколи Дем'яновича. (м. Суми, 2023 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні технології вирощування екологічно безпечної плодоовочевої продукції» присвячена 90-річчю від дня народження видатної селекціонерки часнику, канд. с.-г. наук, доцента Ліщак Лідії Петрівни (м. Львів. 2024 р.); XIII всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: стратегії стійкості сільськогосподарського сектору під час війни та у післявоєнний період» (с. Оброшине, 2024 р.); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Природокористування в умовах сучасних екологічних викликів» (м. Кам'янець-Подільський, 2025 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інноваційні технології у рослинництві» присвячена 115-ій річниці з дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора, член-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки України Кияка Григорія Степановича (Львів-Дубляни, 2025 р.); XIV всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: науково-технологічні засади сталого розвитку сільського господарства» (с. Оброшине, 27 листопада 2025 р.).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати. Матеріали дисертаційної роботи можуть використовуватися у селекційній практиці та при формуванні програм навчальних курсів з вивчення агрономії, рослинництва.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі народного господарства, де вони можуть бути застосовані. Для створення нових сортів картоплі вихідним селекційним матеріалом використовувати:

- за продуктивністю (25 зразків), а саме - гібриди АП-2023-2; АП-2023-4, АП-2023-7, АП-2023-8, АП-2023-9, АП-2023-15, АП-2023-16, АП-2023-17, АП-2023-22, АП-2023-33, АП-2023-39, АП-2023-43, АП-2023-54, АП-2023-57, АП-2023-58, АП-2023-71, АП-2023-72, АП-2023-73, АП-2023-75, АП-2023-77, АП-2023-79, АП-2023-80, АП-2023-82, АП-2023-83 та АП-2023-85;

- за товарністю бульб (47 зразків) - АП-2023-4, АП-2023-5, АП-2023-6, АП-2023-10, АП-2023-12, АП-2023-13, АП-2023-14, АП-2023-15, АП-2023-

18, АП-2023-19, АП-2023-20, АП-2023-21; усі гібриди з комбінацій (Карпатська х Пригожа) х Алюетт та (Слава х Памір) х Тайфун;

- за вмістом крохмалю (35 зразків) - АП-2023-1, АП-2023-3, АП-2023-16, АП-2023-17, АП-2023-18, АП-2023-19, АП-2023-20, АП-2023-21, АП-2023-22, АП-2023-24, АП-2023-26, АП-2023-27, АП-2023-34, АП-2023-35, АП-2023-36, АП-2023-37, АП-2023-38, АП-2023-45, АП-2023-46, АП-2023-48, АП-2023-49, АП-2023-50, АП-2023-51, АП-2023-55, АП-2023-56, АП-2023-57, АП-2023-58, АП-2023-61, АП-2023-65, АП-2023-66, АП-2023-67, АП-2023-68, АП-2023-74, АП-2023-75, АП-2023-76, АП-2023-79;

- за вмістом сирого протеїну та білка (23 зразки) - АП-2023-5, АП-2023-6, АП-2023-8, АП-2023-9, АП-2023-12, АП-2023-13, АП-2023-16, АП-2023-26, АП-2023-27, АП-2023-29, АП-2023-30, АП-2023-38, АП-2023-39, АП-2023-45, АП-2023-58, АП-2023-61, АП-2023-62, АП-2023-68, АП-2023-69, АП-2023-78, АП-2023-79, АП-2023-84, АП-2023-85;

- за стійкістю проти фітофторозу (55 зразків) - АП-2023-3, АП-2023-7, АП-2023-8, АП-2023-9, АП-2023-10, АП-2023-12, АП-2023-13, АП-2023-15, АП-2023-16, АП-2023-17, АП-2023-18, АП-2023-19, АП-2023-20, АП-2023-21, АП-2023-22, АП-2023-23, АП-2023-24, АП-2023-25, АП-2023-26, АП-2023-27, АП-2023-28, АП-2023-32, АП-2023-33, АП-2023-34, АП-2023-35, АП-2023-36, АП-2023-37, АП-2023-38, АП-2023-39, потомство, що отримане від самозапилення усіх перерахованих сортів.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення. Матеріали дисертації викладено у логічний спосіб з дотриманням наукового стилю викладення та відповідають вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи.

11. З урахуванням зазначеного, на науково-методичній комісії з рослинництва Інституту сільського господарства Карпатського регіону Національної академії аграрних наук України ухвалили:

11.1. Дисертація Павлова Андрія Івановича «Створення та вивчення вихідного матеріалу для селекції картоплі (*Solanum tuberosum* L.) в умовах Західного Лісостепу» є завершеною науковою працею. Дана робота розв'язує питання щодо аналізу вихідного матеріалу та створення нового генетично різноманітного селекційного матеріалу, встановленні в потомства гібридів різного походження характеру проявлення ознак продуктивності, її

складових в поєднанні з іншими господарсько-цінними ознаками.

11.2. Основні результати досліджень за матеріалами дисертації опубліковано в 14 наукових працях, зокрема: в наукових виданнях, включених до переліку фахових видань України – 4, наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації – 8, а також методичних рекомендаціях та інформаційній базі новоствореного селекційного матеріалу.

11.3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами).

11.4. З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей дисертаційна робота Павлова А. І. «Створення та вивчення вихідного матеріалу для селекції картоплі (*Solanum tuberosum* L.) в умовах Західного Лісостепу»: рекомендується для подання до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 201 Агроніомія.

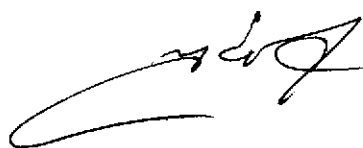
За затвердження висновку проголосували (відкритим голосуванням):

за – 22 особи,

проти – немає,

утримались – немає.

Голова науково-методичної комісії
з питань рослинництва,
перший заступник директора
з наукової роботи,
доктор с.-г. наук, професор,
член-кореспондент НААН

Григорій КОНИК

Рецензенти:

завідувач Передкарпатського
відділу наукових досліджень,
доктор с.-г. наук

Леся БАЙСТРУК-ГЛОДАН

провідний науковий співробітник
лабораторії захисту рослин,
кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник

Катерина ЯЦУХ

Відповідальний у НМК за атестацію PhD
" 12 " березня 2026 р.

Віра ГАДЗАЛО